

JOSEPH CONRAD

MUHBİR

Çeviri: ERHUN YÜCESOY

 can
klasik

JOSEPH CONRAD
MUHBİR

Can Klasik

Muhbir, Joseph Conrad

İngilizce aslından çeviren: Erhun Yücesoy

Joseph Conrad'ın, "Youth, a Narrative", "The Secret Sharer", "The Lagoon", "An Outpost of Progress", "The Idiots", "The Informer", "Il Conde", "The Duel" adlı öykülerinin derlenmesinden oluşmuştur.

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

3. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No.17/1 Oda:1

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-4316-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSEPH CONRAD
MUHBİR

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Erhun Yücesoy

Joseph Conrad'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Üç Deniz Öyküsü, 2010

Karanlığın Yüreği, 2011

Narcissus'un Zencisi, 2013

Lord Jim, 2015

Nostromo, 2020

JOSEPH CONRAD, vatansever ve soylu bir ailenin çocuğu olarak 1857 yılında Polonya'da doğdu. Babası politik oyunlar yazan bir aydıındı. Polonya'daki 1863-1864 Ocak Ayaklanması'nın liderlerinden olduğu için sürgüne gönderildi. Sürgün sırasında eşi ve kendisi ölünce, on bir yaşında yetim kalan Conrad dayısının yanında büyüdü. On altı yaşında Marsilya'ya giden Conrad denizci oldu ve deneyimlerini eserlerine aktardı. Denizle iç içe olan yapıtlarında insan ruhunun, görev ve onur duygularıyla hesaplaşmasını dile getirdi. En önemli yapıtları arasında, çoğu sinemaya da uyarlanmış olan *Karanlığın Yüreği* (Francis Ford Coppola / *Kıyamet*), *Lord Jim*, *Nostromo*, *Gizli Ajan*, *Batı Gözüyle*, *Talih*, *Zafer*, *Gölge Hattı*, *Maceralar Beldesi (Korsan)* sayılabilir. *The Mirror of the Sea*, *Memories and Impressions* (Denize Tutulan Ayna: Anılar ve İzlenimler), *Notes on my Books* (Kitaplarım Üzerine Notlar), *Last Essays* (Son Denemeler) adında anı ve deneme kitapları vardır.

ERHUN YÜCESOY, 1969'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta İngiliz Koleji'nde tamamladı. 1992'de Bilkent Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli bankalarda kurumsal bankacılık alanında çalıştı. Bankacılığın ardından emtia ithalatı yapan şirketlerde finansman ve ithalat direktörlüğü görevlerini yürüttü. Tıp, evrim biyolojisi, sosyoloji, tarih, liderlik kuramları, moda felsefesi, edebiyat gibi farklı alanlarda on kitabı Türkçeye çeviren Yücesoy halen serbest dış ticaret danışmanlığı yapmaktadır.

İçindekiler

Gençlik	11
Gizli Ortak	59
Lagün	117
Gelişmenin İleri Karakolu	137
Geri Zekâlılar	171
Muhbir	203
Il Conde	235
Düello	257

GENÇLİK

Bu olayın, deyim yerindeyse erkeklerin ve denizin iç içe geçtiği İngiltere'den, denizin birçok erkeğin hayatına girdiği ve erkeklerin seyahatlerde ya da eğlence veya ekmeğe parası peşinde koşarken deniz hakkında az çok bir şeyleri ya da her şeyi öğrendikleri İngiltere'den başka bir yerde yaşanması mümkün değildi.

Üzerinde duran şişeyi, kırmızı şarap kadehlerini ve dirseklerimizin üzerine eğildikçe suratlarımızı yansıtan maun bir masanın etrafında, bir şirket müdürü, bir muhasebeci, bir avukat, Marlow ve ben oturuyorduk. Müdür, vaktiyle Conway¹ adlı gemide miçoluk yapmış, muhasebeci donanmada dört yıl boyunca görevde bulunmuş, avukat –çok eski bir Muhafazakâr Parti üyesi, Katolik törenlerinin devamını savunan bir Anglikan Kilisesi mensubu, eski dostların arasında en iyisi, onur konduğumuz– posta vapurlarının en az iki direk üzerinde dört köşe seren yelkenleri taşıdığı ve direğin hem alt hem üst kısımlarında cunda yelkenlerinin fora edilip elverişli muson rüzgârlarını arkalarına alarak Çin Denizi'ne indi-

1. HMS Conway, Liverpool'da Mersey Nehri'nde demirleyerek 1859'dan itibaren ticaret gemilerinde çalışmak isteyen gençlere denizcilik eğitimi veren okul gemisi. (Y.N.)

ği o eski güzel günlerde, The Peninsular & Oriental Steam Navigation¹ şirketinin gemilerinde ikinci kaptanlık görevi üstlenmişti. Hepimiz denizci olarak hayata atılmıştık. Beşimizin arasında denizin getirdiği güçlü bağ ve ayrıca meslektaşlık dayanışması vardı; yatçılık, deniz seyahati ya da benzeri bir merak ne kadar tutkulu olursa olsun böyle bir bağ sağlayamaz, zira bunlar sadece hayatın eğlenceleridir; oysa deniz ve denizcilik hayatın ta kendisidir.

Marlow (en azından ben ismini bu şekilde yazdığını düşünüyordum), bir yolculuğun hikâyesini ya da daha çok yolculuk sırasında yaşanan ilgi çekici olayları aktardı:

“Evet, Doğu denizlerinin küçük bir bölümünü gördüm; fakat aklımda en çok yer eden, oraya yaptığım ilk yolculuk. Bilirsiniz, hani bazı yolculuklar vardır ki sanki yaşamı örneklerle açıklamak için ısmarlanmış gibidir ve bir varoluşu simgeler. Bir şeyler başarmak için mücadele verirsiniz, çalışırsınız, alın teri akıtırsınız, ölümle burun buruna gelirsiniz, bazen gerçekten de hayatınızdan olursunuz; ama gelin görün ki başaramazsınız. Sizin yaptığınız bir hatadan dolayı değil hem de. Ne büyük ne de küçük hiçbir işin üstesinden gelebilirsiniz: yaşlı bir kız kurusuyla evlenmeyi ya da 600 tonluk kör olası bir kömür yükünü varış limanına teslim etmeyi dahi beceremezsiniz.

Neresinden baksan hatırlanmaya değer, unutulmaz bir maceraydı. Doğu’ya yaptığım ve üçüncü kaptanlık görevini üstlendiğim ilk yolculuktu; gemi kaptanının da ilk kaptanlık deneyimiydi. Zamanı da gelmiş geçiyordu hani. Adam en az altmış yaşındaydı; biraz kamburca,

1. 1834 yılında kurulmuş ve ilk başlarda İspanya ve Portekiz’e sefer yaparken daha sonra hızla büyüyüp hizmet alanını genişleterek Hindistan ve Uzakdoğu’ya en fazla yolcu taşıyan denizcilik firması haline gelmiştir. (Ç.N.)

ama geniş omuzlu ve ufak tefek biriydi; bir bacağı diğere göre daha eğriydi ve çoğunlukla tarlalarda çalışan adamlara has, tuhaf bir çarpıklık vardı dış görünümünde. Burnu kanca gibiydi. Çenesi ve burnu, kafatasının içine göçmüş gibi duran ağzının üzerinde neredeyse birbirine değecekmiş gibi duruyordu. Tüm bu görüntüyü, kırçıl ve kabarık, adeta üzerine kömür tozu serpilmiş ham pamuk gibi duran saçlar çevreliyordu. Yaşlı suratındaki mavi gözleri, şaşırtıcı bir şekilde bir çocuğun gözlerindeki ifadeye; bazı sıradan adamların, ender görülen bir tevazu kabiliyetinin ve dürüst kişiliklerinin bir yansıması olarak hayatlarının sonuna kadar muhafaza ettikleri o içten ve samimi bakışlara sahipti. Beni gemiye kabul etmesinde rol oynayan şey neydi merak ediyordum. Avustralya bandıralı bir sürat yelkenlisindeki güverte zabıtlığı görevinden yeni ayrılmıştım ve anlaşılan o ki, kaptan bu gibi yelkenlilerin fazla asil ve gösterişli olduğu gibi bir önyargıya sahipti. ‘Bu gemide çalışmak zorunda kalacaksın, bunun farkındasın değil mi?’ demişti bana. Ben de görev aldığım her gemide çalışmak zorunda kaldığımdan söz edince, ‘Evet ama bu farklı ve siz, beyler büyük gemilerde bulundunuz... ama yine de, sanırım altından kalkabilirsin. Yarın gel, başla.’

Ertesi gün gemiye çıktım. Aradan yirmi iki yıl geçmiş; henüz yirmi yaşımdaydım. Zaman nasıl da geçiyor! Hayatımın en mutlu günlerinden biriydi. Ne garip! İlk kez üçüncü kaptan oluyordum, tam anlamıyla sorumluluk sahibi bir gemi zabıtlığı! Önüme servet yağsalar da yeni görevimden vazgeçmezdim. İkinci kaptan beni dikkatle süzdü. O da yaşlı bir adamdı ama farklı bir tipti. Burnu kemerliydi ve kar beyazı, uzun bir sakalı vardı. İsmi Mahon olmasına karşın Mann diye telaffuz edilmesi gerektiğinde ısrarcıydı. Sıkı bağlantıları vardı ama şanslı yaver gitmediğinden asla kaptanlığa terfi edememişti.

Kaptana gelince, yıllarca kıyı ticaret gemilerinde, sonra da Akdeniz’de görev yapmış ve en son olarak da Batı Hint ticaret gemilerinde bulunmuştu. Burunların etrafından dolaşmışlığı yoktu. Yarım yamalak bir elyazısı vardı ve aslına bakılırsa asla yazı yazmayı umursamıyordu. Her ikisi de adamakıllı iyi denizcilerdi elbette ve bu iki yaşlı gemicinin yanında, iki büyükbabası arasında duran küçük bir çocuk gibi hissediyordum kendimi.

Judea ismindeki gemimiz de yaşlıydı. Garip bir isim, değil mi? Wilmer ya da Wilcox ya da ona benzer bir ismi olan birine aitti; fakat adamcağız bu geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde iflas etmiş ve ölmüş. O yüzden adı çok da önemli değil. Gemi, Londra tersanelerinin en doğusundaki havuzda çok uzun bir zamandır yatıyordu. Ne halde olduğunu tahmin edebilirsiniz. Her yanı pas tutmuş, toz ve kir içindeydi. Üst kısımları is ve kurumla kaplı, güverteleri pisliğe batmış bir haldeydi. Ben ise, sanki bir saraydan çıkıp yıkık bir kulübeye girmiş gibiydim. Judea yaklaşık 400 tonluk bir gemiydi, ilkel bir bocurgatı vardı ve kapı sürgüleri ahşaptı. Geminin en ufak bir pirinç aksamı yoktu ve kış tarafı, kare biçiminde büyük bir alandı. Bordasında büyük harflerle yazan isminin altında, altın yaldızla işlenmiş birçok süsleme ve üzerinde bir nevi arma bulunan ‘Ölmek Var Dönmek Yok’ diye bir slogan vardı. Bu manzaranın son derece hoşuma gittiğini hatırlıyorum. Bunun içinde bir nebze romantizm ve bu yaşlı gemiyi sevmemi sağlayan, gençliğime hitap eden bir şeyler vardı!

Bangkok’a nakletmek amacıyla bir kuzey limanında kömür yüklemek için Londra’dan kırma kumtaşı yüküyle ayrıldık. Bangkok! Heyecanlanmıştım. Altı yıldır denizdeydim, fakat sadece Melbourne ve Sydney’yi görmüştüm. Her ikisi de çok güzel, kendilerine has çekicilikleri olan yerlerdi. Ama Bangkok!

Yelkenlerimiz açık olarak Thames Nehri'nden çıktık. Gemide, Kuzey Denizi'nde çalışmış, Jermyn adında bir dümenci vardı. Bütün gün boyunca mutfağın civarında sallanıp ocağın önünde mendilini kurutarak işten kaytarmıştı. Görünüşe bakılırsa asla uyumuyordu. Ya geçmişte ya zaten başı derde girmiş ya da her an girecek bir havada, neşesiz, sıkıntılı bir adamdı ve burnunun ucunda sürekli parlayan bir gözyaşı damlası vardı. Bir şeyler ters gitmeyince mutlu olamıyordu. Gençliğime, sağduyuma ve denizciliğime itimat etmiyor ve bunu bir mesele haline getirip tavrı koymak için bir sürü ufak tefek meseleye başvuruyordu. Sanırım haklıydı. Bana öyle geliyor ki, o zamanlar pek az şey biliyordum ve şimdi de çok daha fazlasını bilmiyorum; ama bugün dahi Jermyn denen o adama nefret besliyorum.

Yarmouth liman ağzına varmamız bir hafta sürdü ve ardından bir fırtınaya yakalandık. Yirmi iki yıl önceki o meşhur ekim fırtınası. Rüzgâr, yıldırım, sulu sepken, kar ve dehşetle köpüren bir denizle iç içe. Yükümüz ağır değildi; küpeştelermizin parçalandığını ve güverteyi su bastığını söylersem sanırım vaziyetin ne kadar berbat olduğunu hayal edebilirsiniz. Fırtınanın ikinci gecesi gemideki yük, pruvanın rüzgâraltı tarafına kaydı. Bu arada Dogger Bank¹ civarında bir yerlerde fırtınayla savrulan gemi yan yattı. Küreklerle ambara inip gemiyi düzeltmekten başka çaremiz yoktu. O devasa ambarın içi bir mağara kadar karanlıktı, mum yağına batırılmış ve kirişlere bağlanmış bezler titreşerek yanıyor, rüzgâr tepemizde uğuldayarak esiyor, yan yatmış gemi çılginlar gibi çalkalanıyordu; Jermyn, kaptan, hepimiz ambara dolmuşmuş, bir yandan güçbela ayakta dururken, diğer yandan me-

1. Kuzey Denizi'nde Büyük Britanya ile Danimarka arasında sığlık bir kumsal. (Ç.N.)

zar kazıcılar gibi uğraşiyor ve kürekler dolusu ıslak kumu rüzgârüstü tarafına doğru atmaya çalışıyorduk. Geminin her sarsılışında, ellerinden kürekleri fırlayan tayfaların yere yuvarlandığı, loş ışığın altında hayal meyal seçilebiliyordu. Gemideki miçolardan biri, (iki miçomuz vardı) karşısındaki manzaranın tuhaflığının tesiri altında kalıp yüreği parçalanırcasına ağladı. Karanlığın içinde bir yerlerde hüngür hüngür ağlayıp zırladığını işitebiliyorduk.

Üçüncü gün fırtına dindi ve kuzeyden gelen bir römorkör yavaş yavaş bizi çekip toparladı. Londra'dan Tyne'a varmamız tam on altı günümüzü aldı! Tersaneyeye girdiğimizde boşaltma sıramız geçmişti ve bizi bir ay boyunca kalacağımız bir rıhtım babasına bağladılar. Mrs. Beard (kaptanın soyadı Beard'dı), yaşlı adamı görmek için Colchester'dan gelmişti. Gemide kalıyordu. Ayak işlerini yapan mürettebat ayrılmıştı ve gemide sadece zabıtlar, bir miço ve Abraham diye çağırınca gelen Zenci Beyaz melezi bir kamarot kalmıştı. Mrs. Beard, yanakları bir kış elması gibi kıpkırmızı, yüzü kırış kırış, yaşlı bir kadındı ama bir genç kız endamındaydı. Beni düğme dikerken görmüş ve gömleklerimin söküklerini tamir etmek için ısrarcı olmuştu. Sürat yelkenlilerinde tanıdığım kaptan eşlerinden farklı biriydi. Ona gömleklerimi götürünce, 'Peki ya çoraplar? Eminim onları da yamamak gerekir. John'un -Kaptan Beard'ın- her şeyi düzenlenip tertiplendi. Başka işler varsa seve seve yaparım,' dedi. Tanrı o yaşlı kadını kutsasın. O, kıyafetlerimi elden geçirirken ben de o arada ilk kez Thomas Carlyle'in *Sartor Resartus: The Life and Opinions of Herr Teufelsdröckh*'ü (Sartor Resartus: Bay Teufelsdröckh'ün Yaşamı ve Düşünceleri) ile Yüzbaşı Frederick Gustavus Burnaby'nin *Ride to Khiva: Travels and Adventures in Central Asia* (Khiva'ya Yolculuk: Orta Asya'da Yolculuklar ve Mace-ralar) adlı eserlerini okudum. İlk kitabın büyük bir bölü-

münü o vakit okuduğumda pek anlamamıştım; fakat o dönemde askeri, filozofa tercih ettiğimi hatırlıyorum; bu, hayatın da doğruladığı bir tercihti. Biri adamdı ve diğeri de ya daha fazlası ya da daha azıydı. Ne var ki her ikisi de yaşamını yitirdi ve Mrs. Beard de artık hayatta değil ve gençlik, güç, deha, düşünceler, başarılar ve alçakgönüllüler, hepsi ölüp gidiyor... Önemi yok.

En sonunda bizim yüklememizi de yaptılar. Gemiye yeni mürettebat aldık. İşinin ehli sekiz denizci ve iki miço. Tersaneden çıkmaya hazırdık ve ertesi gün denize açılıp yolculuğumuza başlamak umuduyla bir akşam, geminin yönünü değiştirip burnunu havuzunun kapı- rındaki şamandıralara doğru çevirdik. Mrs. Beard de, gece geç saatte kalkacak bir trene binip evinin yolunu tutacaktı. Gemi yola koyulunca çay içmeye gittik. Yemek boyunca hepimiz sessizce oturduk. Mahon, iki yaş- lı denizci, bir de ben. Yemeği diğerlerinden önce bitirip sigara içmek için masadan sıvıştım. Kamaram, hemen pupanın karşısında bir güverte kamarasıydı. Deniz ka- barmıştı ve serin bir esintiyle birlikte hafif yağmur ser- piştiriyordu; havuzun çifte kapısı açıldı ve parlak ışıklar saçan projektörlerini açmış, çarkları dönerek büyük bir şapırtıyla su sıçratan, vinçleri büyük bir gürültüyle zan- gır zangır takırdayan buharlı kömür gemileri karanlıkta rıhtıma girip çıkmaya başladılar; rıhtımın baş tarafında insanlar koşuşuyor ve bağırıyordu. Gecenin karanlığın- da, ön projektörlerin ışığının yukardan, yeşil ışıkların al- çaktan süzülüşünü izlerken birden kızıl bir parıltı yü- zümde şimşek gibi çaktı, kayboldu, yeniden ortaya çıktı ve öylece kaldı. Buharlı gemilerden birinin baş tarafı bel- li belirsiz bir karaltı gibi görünüp yaklaştı. Kamaradan aşağıya, 'Yukarı çıkın, çabuk!' diye bağırdım ve ardından uzaklardan birinin korku dolu bir sesle, 'Durdurun şunu efendim,' dediğini işittim. Bir çan sesi geldi. Bir başkası,

uyaran bir sesle, 'Yelkenli tekneye çarpmak üzereyiz efendim!' diye haykırdı. 'Tamam, tamam,' diye kaba ve sevimsiz bir cevap geldi bu çığlığa ve hemen ardından buharlı gemi baş tarafıyla, pupa donanımlarımızın olduğu noktadan bodoslama çarptı bize. Bir an bir karışıklık yaşandı, insanlar çığlık çığlığa sağa sola koşuştular. Buhar gürlledi. Sonra birinin, 'Tehlike geçti efendim,' dediği duyuldu. Aynı sevimsiz, boğuk ses, 'Hepiniz iyi misiniz?' diye sordu. Hasarı görmek için baş tarafa sıçradım ve, 'Sanırım iyiyiz,' diye seslenip karşılık verdim. Boğuk ses, 'Yavaşça tornistan edin,' dedi. Yine çan sesi işitildi. 'Hangi buharlı gemi o?' diye bağırdı Mahon. Yelkenlimize çarpan buharlı gemi, bizim için o an itibarıyla manevralar yaparak biraz uzaklaşan koca bir gölgeden ibaretti sadece. Bize doğru bağırarak, geminin ismini söylediler, Miranda ya da Melissa veya ona benzer bir kadın ismiydi bu. Lambaları tutup darmadağın olmuş parmaklıkları ve parçalanmış prasyaları dikkatle incelerken, Mahon bana dönüp, 'Bu sevimsiz, berbat deliğin içerisinde bir ay daha kaldık demektir,' dedi. 'Bu arada kaptan nerede?'

Tüm bu zaman zarfında kaptanın ne sesini duymuş ne de onu görmüştük. Bakmak için kış tarafa gittik. Havuzun ortasında bir yerlerden hüznünlü bir ses yükseldi: 'Judea, buradayım!' Nasıl gitmişti ta oraya? 'Neredesiniz?' diye bağırdık. 'Filikanın içinde sürükleniyorum, kürekler yok,' diye haykırdı. Gecikmeli de olsa bir kayıkçı gelip yardımcı olabileceğini söyledi ve Mahon, iki buçuk şilin karşılığında kaptanın filikasını bordaya çekmesi için onunla pazarlık yaptı; fakat merdivenden ilk çıkan Mrs. Beard'dı. Neredeyse bir saattir havuzda, o soğuk, atıştıran yağmurun altında filikayla gezinip duruyorlardı. Hayatımda hiç bu kadar şaşırmamıştım.

Anlaşılan o ki, kaptan, 'Yukarı çıkın,' diye bağırdığını duyunca meseleyi derhal anlamış, karısını kapıp gü-

verteye çıkmış ve koşarak merdivene bağlı filikaya atlamış. Altmış yaşında biri için hiç de fena değil doğrusu. O ihtiyarın yaşlı karısını –hayatının kadını– kollarına alıp onu kahramanca kurtardığını bir düşünsenize. Kadını filikanın oturma tahtasına koyup kendisi de binmeye hazırlanırken filika bağlama halatı çözülüp her nasılsa akıntıya kapılmış ve birlikte havuza sürüklenmişler. Elbette o karışıklıkta kaptanın bağırdığını duymadık. Mahcup bir hali vardı. Mrs. Beard ise neşeyle, ‘Sanırım treni kaçırmış olmamın bir önemi kalmadı artık,’ dedi. ‘Hayır Jenny. Aşağı in ve ısın,’ diye homurdandı kaptan. Sonra bize dönüp, ‘Bence bir denizci görev sırasında yanına karısını almamalı. Gördünüz işte, nasıl da geminin dışında buldum kendimi. Neyse ki bu sefer ucuz atlattık. Gidip şu sersem buharlı vapurun neyi ezdiğine bir bakalım.’

Çok büyük bir hasar yoktu; ama bizi üç hafta geciktirdi. Üç haftanın sonunda, kaptan, geminin temsilci firmasıyla meşgulken ben de Mrs. Beard’ın çantasını tren istasyonuna taşıdım ve onu üçüncü mevkide konforlu bir vagona yerleştirdim. Mrs. Beard camı indirip, ‘Sen iyi bir delikanlısın. Eğer John’u –Kaptan Beard’ı– geceleri boyun atkısız görürsen, boğazını sıkıca sarmasını hatırlat ona benim tarafımdan,’ dedi. ‘Elbette Mrs. Beard,’ diye karşılık verdim ben de. ‘Sen iyi bir delikanlısın; John’a –Kaptana– karşı ne kadar özenli olduğunu fark ettim.’ Tren birden hareketlendi; şapkamı çıkarıp yaşlı kadını selamladım: Onu bir daha görmedim... Şişeyi uzatsana.

Ertesi gün denize açıldık. Bangkok’a doğru yola çıktığımızda Londra’dan ayrıralı üç ay olmuştu bile. Oysa biz, gemi dışında iki hafta falan geçireceğimizi umut ediyorduk.

Ocak ayıydı ve hava harikaydı. Güzel güneşli kış havasının yazaya kıyasla daha büyük bir çekiciliği vardır, çünkü beklenmediktir ve ayazlıdır; ayrıca uzun sürmeyece-

ğini, süremeyeceğini bilirsiniz. Beklenmedik bir şans, göklerden gelen bir lütuf, bir talih kuşu gibidir.

Güneşli hava Kuzey Denizi boyunca, Manş boyunca sürdü; hatta Lizards Burnu'nun üç yüz mil batısına kadar ilerlediğimizde bile hava güneşliydi; ardından güneybatıdan bozyel esmeye başladı ve rüzgâr hızını artırdı. İki gün içinde de fırtınaya döndü. Kabaran dalgalarla birlikte Judea inip kalkıyor, Atlantik Okyanusu üzerinde eski bir karton kutu gibi debeleniyordu. Günlerce esti rüzgâr: gazele, biteviye, amansızca ve durup dinlenmek bilmeden. Dünya, neredeyse elini uzatıp dokunacakmış kadar alçalmış bulutlarla dolu, islenmiş bir tavan kadar kirli bir gökyüzü altında köpüren ve hışımla üzerimize gelen devasa dalgalardan ibaretti sadece. Etrafımızı kuşatan fırtınalı alanda, hava kadar, incecik damlalar halinde sıçrayan su serpintisi vardı. Günler ve geceler boyu geminin etrafında rüzgârın uğultusundan, denizin kargaşasından, güvertenin üzerine boşalan suyun gürültüsünden başka bir şey işitilmedi. Ne gemiye ne de bize huzur vardı. Judea oradan oraya savruldu, yalpaladı, baş tarafının üzerine dikildi, kış tarafının üzerine oturdu, sallandı, gıcırtilar çıkardı ve güvertedeysen sağa sola tutunup aşağıdayken de ranzalarımıza yapışarak sürekli fiziksel bir gayret sarf edip kaygılanıyorduk.

Bir gece Mahon, kamaramın küçük penceresinden başını uzatıp benimle konuştu. Pencere doğrudan ranzama açılıyordu ve ayağымda çizmelerim olduğu halde, uykusuz yatağıma uzanmış, yıllardır uyuyamamış ve istese de uyumayı başaramayacak biri gibi hissediyordum kendimi. Mahon, 'Sondaj çubuğı burada mı Marlow? Tulumbalar suyu çekmiyor. Aman Tanrım! Hiç de basit bir iş değil,' dedi heyecanla.

Sondaj çubuğunu Mahon'a verip yeniden uzandım. Değişik şeyler düşünmeye çalışıyordum fakat tulumba-

lar aklıma takılıp kalmıştı. Güverteye çıktığımda hâlâ tulumbalarla uğraşıyorlardı ve benim vardiyam da yardımcı oldu. Sondaj çubuğunu incelemek için güverteye getirilen fenerin ışığında yorgun ve ciddi suratlar çarptı gözüme bir an. Dört saatlik vardiya boyunca su pompaladık. Gece boyunca, bütün gün ve bütün hafta bir vardiyadan öbürüne pompaladık suyu. Gemi kendini bırakıp gevşiyor ve çok fena sızdırıyordu – bizi birden batırıp boğacak kadar değil ama tulumbaların başında uğraşırken öldürecek kadar. Biz pompalarken, gemi de yavaş yavaş, parça parça kayıp gidiyordu elimizden: Parmaklıklar gitti, destek direkleri parçalandı, havalandırmalar hurdaya döndü, kamara kapısı içine göçtü. Gemide tek bir kuru yer yoktu. Azar azar tahrip oluyordu. Sancılar içinde kıvranan koca gemi, sanki biri büyü yapmışçasına kibritlik bir keresteye dönüşmüştü. Gemiye palamarla kendim bağlamıştım ve denizin şerrine bu kadar uzun süre dayanan el işçiliğimle epey gurur duyuyordum. Ve suyu pompaladık durduk. Hava bir türlü durulmamıştı. Deniz köpükten bir çarşaf, kaynayan bir süt kazanı gibiydi; bulutlar, bir avuç içi kadar olsun, on saniyeliğine bile dağılmamıştı. Bizim için gökyüzü, yıldızlar, güneş ve evren mevcut değildi. Sadece öfkeli bulutlar ve hiddetli bir deniz. Bütün kuvvetimizle, can havliyle, bir vardiyadan diğerine pompaladık; sanki aylar, yıllar boyu, sonsuz dek sürmüş, adeta ölüp bir denizci cehennemine gitmiştik. Haftanın hangi gününde, hangi ayda olduğumuzu, hangi yılın içinde bulunduğumuzu ve hayatımız boyunca bir kez olsun kıyıya ayak basıp basmadığımızı dahi unutmuştuk. Yelkenler tarumar oldu, gemi bordasının üzerine yattı ve yelken bezlerinin altında kaldı, okyanus üzerine aktı ama aldırış etmedik. Yüzümüzde salakça bir ifadeyle tulumbaların kollarını çevirip durduk. Sürünerek güverteye çıkar çıkmaz elime bir halat alıp

tayfaların, tulumbaların ve ana direğin etrafından dolaşarak her şeyi ve herkesi birbirine bağlıyordum ve sonra su ister belimizde, ister boynumuzda, ister başımızı aşmış olsun, biz hiç durmadan çeviriyorduk kolları. Hiç fark etmiyordu. Kuru olmanın nasıl bir şey olduğunu unutmuştuk.

Bir yandan da kafamda şöyle bir düşünce dolaşıyordu: Tanrım! Bu, insanın kitaplarda okuduğu türden şeytani, talihsiz bir macera ve üçüncü kaptan olarak bu benim ilk yolculuğum. Henüz yirmi yaşındayım ve bu adamların herhangi biri kadar katlanıyorum bu olanlara ve vardiyamda çalışan delikanlılardan istenen verimi alıyorum. Halimden hoşnuttum. Bu deneyimi dünyalara değişmezdim. Zaman zaman içimi bir coşku ve sevinç kaplıyordu. Yaşlı, dağılmış gemi, arkasını yükseklere kaldırıp şiddetle her yalpaladığında, bir çağrıda bulunmuş, meydan okurmuş, bulutlara amansızca bakıp haykırır gibi kış tarafında yazan Judea, Londra. 'Ölmek Var Dönmek Yok' kelimelerini tek tek kusacakmış gibi geliyordu bana.

Ey Gençlik! Gençliğin kudreti, güveni, hayali! Bana göre Judea, dünyanın bir ucundan diğerine tonlarca kömürlük navlunu taşıyan bir külüstür değil, yaşamın çabası, sınavı, çilesiydi. Onu zevkle, sevgiyle, pişmanlıkla anıyorum. Tıpkı sevdiğiniz; ama artık hayatta olmayan birini düşünüp andığınız gibi. Onu asla unutmayacağım... Uzatsana şişeyi.

Bir gece, size anlattığım gibi, hepimiz direğe bağlı, rüzgârdan sağır olmuş halde ve ölmüş olmayı dileyecek cesarettten bile yoksun, suyu pompalamaya devam ederken, dev bir dalga gemiye çarptı ve üzerimize yağdı. Soluklanır soluklanmaz, görev aşkıyla, 'Devam edin çocuklar!' diye bağırıştı ki, o sırada birden güverteyi basmış suların içinde yüzen sert bir şeyin baldırına çarptı-

ğını hissettim. Elimle tutmaya çalıştım ama kaydı gitti. O kadar karanlıktı ki, bir karış uzaklıktayken bile birbirimizin yüzünü seçemiyorduk, anlıyor musunuz.

O darbeden sonra bir süre gemide sessizlik oldu ve o şey, her ne ise, yeniden bacağıma çarptı. Bu sefer yakaladım. Uzun saplı bir tencereydi. İlk başta yorgunluğun ve tulumbalardan başka bir şey düşünemez olmanın verdiği sersemlikle elimde tuttuğum şeyin ne olduğunu anlamadım. Birden kafama dank etti ve bağırdım: ‘Çocuklar, güvertedeki kamara gitmiş. Elinizdeki işi bırakın da açşığı arayalım.’

Baş tarafta, gemi mutfağının, aşçının ranzasının ve mürettebatın yattığı odaların dahil olduğu bir güverte kasarası vardı. Günler boyunca dalgaların kasarayı alıp götürceğini düşünerek, tayfaların kamarada, gemideki tek güvenli yerde uyumaları talimatını vermiştik. Ne var ki, kamarot Abraham, bir katır gibi aptalca inat ederek ranzasını bırakmadı. Sanırım sırf korkudan kaynaklanan, tıpkı bir deprem sırasında çöken ahırı terk etmeyen hayvanların inadına benzer bir davranıştı bu. Böylece Abraham’ı aramaya koyulduk. Bu, ölümü göze almaktı zira belimize bağladığımız halatları çözdüğümüzde sanki bir salın üzerindeymiş gibi korunmasızca dalgalara maruz kalıyorduk. Ama yine de gittik. Kasara, adeta içeride bomba patlamışçasına yıkıma uğramıştı. Büyük bir bölümü denize uçmuştu – ocak, tayfaların odaları ve eşyaları, hepsi de gitmişti; fakat Abraham’ın ranzasının bağlı olduğu gemi bölmesinin bir kısmını tutan iki direk mucize eseri yerli yerinde duruyordu. Yıkıntı içinde el yordamıyla aranırken bölmeye denk geldik ve Abraham’ı orada, köpüklerle ve yıkıntılarla kuşatılmış vaziyette ve kendi kendine neşeyle, hızlı ve anlaşılmaz bir biçimde konuşurken bulduk. Aklını kaçırmıştı; yaşadığı bu ani şokla sabrının, dayanma sınırının sonuna gelmiş ve tamamen

ve sonsuza dek çıldırmıştı. Onu tutup kaldırdık, güçlük-
le kış tarafa taşındık ve başı önde, kamara merdiveninden
aşağı attık. Anlayacağınız, her türlü önlemi alarak
Abraham'ı aşağıya taşıyacak ve toparlanıp kendine gel-
mesini bekleyecek zaman yoktu. Aşağıdakiler, merdive-
nin altında durarak onu tutup kaldıracaklardı. Tulumba-
ların başına geri dönmek için acele ediyorduk. O iş bek-
letmeye gelmezdi. Kötü bir sızıntı insafsız bir şeydir.

O zalim fırtınanın tek amacının, gariban Zenci me-
lezi kamarotu bir meczuba döndürmek olduğunu düşü-
nebilirdi insan. Fırtına sabah olmadan hafifledi ve ertesi
gün bulutlar dağıldı; deniz yatışırken sızıntı kaldığı yer-
den devam etti. Sıra, serenlere yeni bir yelken takımı
bağlamaya gelince mürettebat eskileri yerine takmayı
talep etti. Gerçekten de yapacak başka hiçbir şey yoktu.
Filikalar gitmişti, güvertelerin üzerinde ne varsa dalgalar
silip süpürmüş, kamaranın içi boşalmış, tayfaların üze-
rindkiler dışında hiçbir kıyafeti kalmamış, erzaklar
mahvolmuş, geminin şekli şemali değişmişti. Geminin
yönünü eve doğru çevirdik ve inanır mısınız; doğudan
sürekli ve sert bir rüzgâr çıkıp tam karşıdan suratımıza
esmeye başladı. Karış karış, büyük bir çaba sarf ederek
ilerlemeye başladık ama gemi o kadar da kötü sızdırmı-
yordu ve deniz nispeten çalkantısızdı. Her dört saatin iki
saati boyunca su pompalamak kolay iş değil – fakat bu
sayede gemiyi Falmouth'a kadar su üzerinde tutmayı
başardık.

Oradaki iyi insanlar, denizdeki kaza ve felaketlerden
geçimlerini sağlıyorlardı ve şüphesiz bizi gördükleri için
mutluydular. Aç bir gemi yapımcısı ve tamircisi sürü-
sü, enkaza dönmüş gemiyi görünce keskilerini bileme-
ye başladılar. Tanrım! Daha işlerini tamamlamadan biz-
den bayağı bir avanta kopardılar. Geminin sahibi sabırsız-
lanmaya başlamıştı bile. Gecikmeler oldu. Sonra, yükün

Dünya edebiyatında "denizlerin yazarı" olarak ün yapmış olan Joseph Conrad'ın *Muhbir* adlı bu kitabındaki ilk iki hikâyeye, yine denizdeki yaşama odaklanırken, diğer altısı, Conrad'ın küresel ve deneysel bir bakış açısıyla yazdığı hikâyeler niteliğini taşıyor.

Kitaba adını veren "Muhbir" öyküsü, Londra'da geçen özellikle İngiliz burjuvazisinin yaşadığı bir çevrede anarşist fikirlerin ve militanlığın oluşmasını aktarırken, dünyanın her yerinde örnekleri görülen hain bir muhbirin açığa çıkarılmasını irdeliyor.

Conrad'ın romancılıktaki ustalığının izleri olan ve ilhamını, yazarın deyişle "gerçeğin ta kendisi"nden alan bu öyküler, deniz ve kara yaşamını kaynaştırması açısından ayrı bir önem taşır.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #bombay #londra #görevsorumluluğu
#ingilizburjuvazisi

Kapak resmi: John Atkinson Grimshaw

canyayinlari.com | f | b | v canyayinlari

Öykü

ISBN 978-975-87-4306-0

9 789750 743160